

burg, sedanje Rajnsko okrožje, od Prusije Ansbach in Bayreut, Landavo pa od Francozov, in še nekatere druge nemške vojvodine so prejele kakošno deželico po zameni. Vsa Nemčija je bila po zveznem pismu od 8. junija v nemški „Bund“ združena. Rusija je za galičiške okrajne, ki jih je odstopila Avstrii, prejela v kraljestvo poljsko prekrsteno vojvodino Varšavo, kateri pa se je odcepilo Poznansko in Krakovo, — Sardinija je dobila Genovo, Holandija pa nekdanjo avstrijsko Nizko zemljo in Lutih — zato, da bi bile trdne meje proti Francozkemu! — Velika Britanija je dobila Malto in Helgoland, francozke in holandske naselbine in pa protektorstvo čez jonske otoke, — Švajca je dobila Genf, Wallis in Neufchatel in priznanje stanovitnega neutralstva, — Marija Louiza, Napoleonova žena, je Parmo in Piačenco dobila, Švedija in Norvegija ste bile združene v kraljestvo. Edina država, ki je zgubo trpela po teh pogodbah, bila je francozka. Najhuje pa so te pogodbe zadele rodovino Napoleonovo, zakaj izrečeno je bilo po njih, da nikdar več noben Napoleonovec (to je, nihče iz rodovine Napoleonove) ne more biti vladar francozki. Če prav Napoleon III. zopet sedi na prestolu francozkem in je cesar priznan od večine ravnostistih vlad, ki so podpisale pismo od leta 1815, so mu vendar pogodbe te od nekdanj ravno tako hud trn v peti, kakor Francozem, ker jih opominjajo časa, ko je mrknila njih slava.

Po „F. J.“

Slovstvo slovensko.

Polno torbico imamo danes novih knjig, ki so večidel slovenske ali saj so jih Slovenci spisali.

Začnemo s starim in milim nam znancem, ki se zove:

* *Domač koledar slovenski za prestopno leto 1864.* Spisal P. Hicinger, farman in dekan postojnski. 9. tečaj. S podobšino sedanjega Velehrada. V Ljubljani založil J. Giontini, natisnil Jož. R. Milic. — Kar smo v pohvalo Hicingerjevega koledarja že osemkrat rekli, rečemo z dobro vestjo tudi devetkrat, da ga nimamo bolj praktičnega koledarja od tega; česar leto in dan potrebuješ za vsakdanje potrebe, nahajaš v njem. Med družimi podučnimi sestavki donša ti letošnji tudi podobo in popis Velehrada, o katerem se je bralo letos toliko, in kamor je potovalo mnogo slovanskega naroda.

* *Goriški letnik za čitatelje vsacega stanu.* Prvi tečaj za leto 1864. Vrednik Fr. Zakrajšek, učitelj na c. k. viši realki v Gorici. Založnik Karl Sohar v Gorici. — Obsirna knjiga na 15 pôlah podaja nam mnogo podučnega in zabavnega berila. — Prvi del obsega marsikaj za praktično rabo, na pr. vremeoznanstvo, poduk o pismenini in štempeljini, spominsko kazalo, velikost evropskih držav in število ljudstva, majhno lekarnico (apoteko) itd. Pri „lekarnici“ bi radi pogrešali svētú o „vinu“ in „žganji“, ne da bi vino in žganje ne bilo mnogokrat zdravilo, al želó nevarno je, če se pravi, da z vinom se odpravi vsaka slabota in omotica, ali „da naj se otroci, ki so padli in se potolkli, po vsem životu umivajo z vinom.“ Naj bi o zdravniških rečéh nihče ne pisal, kdor ni zdravnik, pa tudi se prestavljalo ne, kar ni pisal zdravnik; mala pomota utegne tû velika škoda biti. Tega ne terjamo iz sebičnosti monopola zdravniškega, ampak iz skrbí, da se nehoté ne primeri kaka nesreča. — Drugi del obsega humoristično in satirično berilo. Gosp. izdatelj, beri ime njegovo odspred ali odzad, ima za satiro in humoristiko lep talent; to nam je pokazal že marsikrat v svojih spisih in tudi danes. Čeravno nam ni po vsem jasno, kar prav za prav meni s humoresko

„Zrak na Smolici“, nas je ta sestavček vendar vrlo mikal, še bolj pa njegovi svetje, kaj naj si izberó naši slovenski malarji za svoje predmete. Tû je gospod pisatelj marsiktero ostro pušico izpustil iz satirične svoje tulice. S Kišotom pa, da naravnost rečemo, nismo prav nič zadovoljni. Oho! — nas utegne zavriniti gospod prestavljavec. Al naša misel je, da je škoda za trud, ki se obrača na take, če tudi cenjene, dela, ki niso „naše gore listi“, ki v življenji našega naroda nimajo eksemplarov, da bi jih rojaci naši razumeli; „prešpanjsko“ jim ostane vse, ker ne poznajo ne „ritterjev“, ne „klatežev“, še manj pa jim potem mora jasna biti satira, ki je v takem spisu skrita. — Sicer pa ima drugi predalček še marsikako smešno drobtinico. V tretjem delu beremo „Zgodovino grofije goriško-gradiskanske“, „o gazu in plinosvečavi“ („Novice“ so podale unidan svojim bravcem ta spis pridnega realca Kunčiča), narodne pesmi, pravlice, vraže, uganjke, šopiček umetnih pesem, večidel izvirnih. Končava se pa „Letnik“ s popisom „literarne delavnosti po Goriškem v zadnjih letih.“ — Ako se razprodá letos toliko „Letnika“, da bo založnik zadovoljen, obeta nam gosp. izdatelj, da prihodnje leto pride še v obširniši knjigi na svetlo, zato pa tudi prosi pisatelje slovenske, zlasti za napredek slovenščine vnete goriške mladenče, naj ga podpirajo v težavnem poslu. — Izrekši svojo zadovoljnost nad večim delom letošnjega „Letnika“ naj razodenemo le še to željo, naj bi založnik ceno kolikor je moči znižal, da tudi manj premožni morejo seči po njem.

* *Koledarček za leto 1864.* Izdala v Celovcu družba sv. Mohora, je, kakor vsako leto, tudi letos skrbno sestavljena knjižica.

* *Velika Pratika za leto 1864.* Izdala kmetijska družba v Ljubljani. Vrednik prvega dela, ki je prav za prav „Pratika“, je gosp. fajmošter Blaž Potočnik, vrednik dodanih podučnih spisov dr. Jan. Bleiweis; založnik je Jož. Blaznik v Ljubljani. Prvikrat letos nahajamo v „ilustrirani“ naši „Pratiki“ naša slovanska apostola sv. Cirila in Metoda. Dobro! Podučni del obsega: Goveja kuga — in kaj naj vsak gospodar o nji vé. — O razstavah kmetijskih pridelkov. Kaj so razstave? Ali so že stara navada ali ne? Čemu so? — Dalje naznanja „Pratika“ 10 „gospodarskih skušinj“, — „Gospodarsko novico“. — „Pogovori pod lipo“, v katerih se razlagajo „narodne dolžnosti“, sklepajo letošnjo „Pratiko“.

* *Jezičnik ali pomenki o slovenskem pisanji.* Spisal J. Marn, katehet in učenik slovenščine na viši gimnazii ljubljanski. I. Leto. Natisnil in založil J. Rud. Milic. „Učiteljski Tovarš“ je prinesel letos te pomenke med učencem in učiteljem, ki jih je spisal gosp. prof. Marn. Ker smo že v „Tovaršu“ radi brali to slovnično podučevanje, smo zdaj tudi veseli, da je natisnjeno v posebni knjižici. Prav ob pravem času je prišlo to delce na svetlo in dobro došlo bode vsem, ki beró naše sedanje knjige in časnike, in marsikrat zadevajo na razločno pisanje, ker ta piše tako, uni pa drugače. Čegavo je pravo? — misli in misli potem marsikdo, pa ne vé si razjasnila, da to ali uno je pravo, mnogokrat pa tudi oboje. Te razjasnila nam v kratkočasnih pogovorih temeljito podaja „Jezičnik“ v 1. svojem „letu“, pa nam jih obeta še podati v 2. itd. „Naglo se lika mila slovenščina; hitro, skoraj prehitro spreminja svojo pisavo. Da bi sebi in svojim rojakom kolikor že pojasnil razne knjižne oblike slovenske, sem jel spisovati o slovenskem pisanji v razgovorih ali pomenkih, ker je razlaganje ktere koli slovnice samo na sebi presuho in premalo mično“ — pravi gospod pisatelj v predgovoru k tej zanimivi knjižici. Razlika

me mika: pravi dalje, vendar le tako daleč, da „pisava ne dela skaze.“ V 50 pomenkih razjasnuje, kaj je, na pr. pravo: ali učitelj, ali učenik ali učnik? ali učencov ali učencev — com ali cem, — uže, vže, že, sem ali sim, i ali ej in oj? — jaz, jez, jes, jest? — starša hči ali starši hči? — sladka vina ali sladke vina? — možki ali moški, društvo ali društvo? — sadaj, sedaj ali zdaj in zdej? — po leti ali poletu? vedeti ali vedeti? — om — ega — am — iga? — ste ali sti? — da ali de, ven ali vun? — tisuč ali tisoč? itd. itd. Te in take razlike razjasnuje „Jezičnik“, v katerem je včasih huda pravda za to ali uno obliko. — Živega priporočila vredna knjižica se dobiva pri gosp. Marnu po 50 nov. kraje.

* **Uzajemni pravonik slavjanski**, to je, *Uzajemna slovnica ali mluvnica slavjanska*. Spisal i na svetlo dal Matija Majar, žiljski župnik v Gorjah. (Post Arnoldstein, Kärnten.) Dolgo pričakovana slovnica ravnokar je prišla na svetlo; prvi zvezek, ki smo ga prejeli, govori v prvem razdelku „o slavjanskem jeziku v obče“, — v 2. „o pismu slavjanskem“ in v 3. „o pravopisu uzajemnom“. — Treba je natančnega spregleda, predno se v tako veliko delo more spustiti kritika. Za danes tedaj naznanjamo samo, da je zanimiva knjiga prišla na svetlo.

* *Nauk za mladino od Marka Antona Mureta*. Na svetlo dal dr. Valentin Fassetta, prvi primarij bolnišnice beneške. — Cela knjiga, natisnjena na Dunaji v založbi Geroldovi, slavnega Marka Antonia Mureta v latinskem jeziku pisano delce v 105 vrsticah pod naslovom „Institutio puerilis“ podaja nauk mladosti v vseh v našem cesarstvu navadnih jezicah, tedaj tudi v slovenskem po prevodu gosp. Umeka-Okiškega. Da braveci naši spoznajo osnovo tega delca, damo jim nekoliko vrstic za pokušnjo:

Dokler si nježen otrok, té željno poslušaj nauke,
Naj ne pomni jih duh sam, tudi odkrivaj jih z deli!
Najpred časti Bogá ter stariše čislaj in one,
Ktere ti dala namesti je starišev sama narava. —
Nikdar ne lagaj; laži ne koristijo nikdar.
Ako pregrešil si kaj, spoznaj; odpusti se ti rada.
Uči se rad; kaj slajše je, kakor učiti se mnogo!
Njega, ki rad se uči, spremljujeta čast in bogastvo.
itd.

Prevod je izvrsten; beseda teče gladko in tolmači natanko izvirni spis. Bilo bi prav, da v vsaki naši ljudski šoli bi v veliki obliki visel zlata vredni „nauk za mladino.“

* *Postonjska jama*. Popisal dr. E. H. Costa. Natisnil J. Blaznik. Založil J. Giontini v Ljubljani. 1863. Dobro došla nam knjižica, ktera lepo popisuje slavno našo jamo in jo razjasnuje s natančnim črtanjem vseh njenih razdelkov.

* *Deteljca*. Življenje treh kranjskih bratov francoskih soldatov. Spisal fajmošter Janez Cigler, izdalo društvo sv. Mohora v Celovcu. 1863. — Našega „Višnjegorskega“ ime je tako dobro znano po vseh okrajnah slovenskih, da po njem samem se že hvali tudi „Deteljca“.

* *Večernice*. Na svetlo dala družba sv. Mohora v Celovcu 1863. — Kitico ličnih bukev, ki jih marljiva družba vsako leto na svetlo daje, lepšajo tudi „Večernice“ z dobro izbranim gradivom.

Prislovice isterske.

Zapisal J. Volčič.

Ki muči, sve duge plati. (*Reden ist Silber, schweigen ist Gold*).

Čudi se puče, kud' se hudoba vuče. (*Se reče zelo naopačnemu delu*).

Hodi, hodi moj nebore, dokle mi te Bog pomore. (*Tako dekleta odpravljajo sitneže*).

Ki s prasci trguje, mu rep ostane. (*Dolg ali kakšen priimek*).

Dosta slaba kuća, kamo neče otrok ni brek (pes). Ako lažu uši (ušesa), laže i izajik. (*Ako sem laž čul, laž povem*).

Da nebi ljudi mrli, voli se drli, bi zemlju podrli. Lepo je s tujon rukon po pokrivah (kopriiva) tuči. (*Na tujo nevarnost kaj stvoriti*).

Ženska dota kuću večkrat razmore, nego pomore. (*Dotarice so včasi nemarne gospodarice*).

Hvala sama spala. (*Bahačice se kasno možijo*). Vsaka pesta iz mojega mesta. (*Pestiti se, leniti se, ruski: pest, Mörserkeule, Stempel, peštati*).

Vsakemu me hvali, k moru me vali. (*V primorji je bolje življenje*).

Toga ti je treba, kako kozi pete noge.

Od običanja do danja je dugo.

Dar gleda (išče) dar, kako posojilo povratilo.

I mačka cesara gleda, ma se ga ne boji.

Koliko vran belih, toliko mačeh dobrih.

Ki rano ruči, i mlad se ženi ne fali.

Nekemu se je roditi za nevolju gojiti.

Ni je slama, ni je seno samo, da je puno télo. (*Vsaka hrana mi je dobra*).

Štjap (palico) ubelit, i pojt prosit.

Ki pita, put nezajde.

Gre za rukami. (*Ako ki rožo takne, ali odtrga, da se potle posuši*).

Kemu Bog dá trbuh, će mu dat i kruh. (*Bog će vse preskrbeti*).

O lépti se do poldne ne živi.

Nič ni zavéčano na tem svétu. (*Zavécati, za vavek ostati*).

Národopisne stvari.

Črnogorci.

Zgodovinska povest.

V češčini spisal P. Chocholoušek.

(Dalje.)

II.

Navajen skakati po stenah svoje domovine, lahko se je Jefrem popel proti visokemu zidu, ki je okroževal vrt in hišo Ahmetovo, in hitel je k čvrsto zasunjenemu haremu. Okna hišne bile so premrežene in sedaj tudi znotraj zaprte. Plošnati krov bil je orobljen z visoko ograjo, ktera šetajočemu se ni dala pogledati. Taki krovi navadni so turškim šetalcem in družim iztočnim ženam, ker jih ondi nikdo ne vidi. Na tej terasi stala je ženska; kretanje njeno kazalo je mladost in krepost, da si ji je bilo lice s pajčolanom zakrito. Skloni se proti ograji in posluša, kadar je listje šumelo, ali ptica v gnjezdu roso raz kril otresala. Sedaj zašumé Jefremovi koraki v travi, ženska se še bolj sklone, ne goljufá je več uhó, on je to. Jefrem stopi izza grma, ona radostno z rokama ploskne in vzdigne pajčolan raz lic. Ravnokar je mesec razlil svojo svetlobo po njenem obrazu. Črnogorec pa je kakor oslepljen gledal divno njeno lepoto. Zaida dragemu mahne z roko, da se približa, in on se ni obotavljal, temveč stopil je k bližnjemu drevesu. Hitrina in brzina, s ktero se je ob gladkem drevesu spenjal, jasno ste pričali, kako se je bil že navadil tega pota, ki ga je vodil v krilo ljubavi.

„Reši me ljubi!“ — pretrga Zaida izraze ljubavi.

„Kaj se je dogodilo, ljuba moja?“ — zaklikne Jefrem nekoliko glasno.